

Град Ниш
Универзитет у Нишу
Православна Епархија нишка
Нишки културни центар

The Days of St. Emperor Constantine and Helena

NIŠ AND BYZANTIUM

TENTH SYMPOSIUM

NIŠ, 3 – 5 JUNE 2011

THE COLLECTION OF SCIENTIFIC WORKS

X

Editor

MIŠA RAKOCIJA

NKC

Niš, 2012

Дани Св. цара Константина и царице Јелене

НИШ И ВИЗАНТИЈА

ДЕСЕТИ НАУЧНИ СКУП

НИШ, 3 - 5. ЈУН 2011.

ЗБОРНИК РАДОВА

X

Уредник

МИША РАКОЦИЈА

НКЦ

Ниш, 2012.

Издавачи

ГРАД НИШ
УНИВЕРЗИТЕТ У НИШУ
ПРАВОСЛАВНА ЕПАРХИЈА НИШКА
НИШКИ КУЛТУРНИ ЦЕНТАР

За издаваче

Градоначелник
мр МИЛОШ СИМОНОВИЋ

Ректор Универзитета у Нишу
др МИРОЉУБ ГРОЗДАНОВИЋ

Епископ нишки
ГОСПОДИН др ЈОВАН

Нишки културни центар-директор
СРЂАН САВИЋ

Организациони одбор

- Патријарх српски Господин Иринеј
- Епископ нишки Господин др Јован
- ректор др Миролjub Гроздановић
- градоначелник мр Милош Симоновић
- градски већник Миодраг Радовић
- Академик др Цветан Грозданов
- др Миша Ракоција
- др Гиордана Тровабене
- др Горан Максимовић
- др Бранко Вујовић
- др Каролин С. Снајвли
- др Александар Кадијевић
- др Елизабета Димитрова
- др Миодраг Марковић
- др Драган Војводић
- др Радивоје Радић
- др Хранислав Анђелковић
- др Франц Цурк
- др Димостенис Стратигопулос
- др Атанасиос Семоглу
- др Иванка Гергова
- др Јанис Д. Варалис
- др Марта Нађ
- др Евангелиа Хацитрифонос
- Марица Максимовић
- Јован Мандић
- др Ирена Љубомировић
- мр Миомир Васов
- Елена Васић Петровић
- Олгица Давидовић, ректорат
- Ана Мишић (координатор)
- свештеник Александар Ђорђевић, Епархија нишка (координатор)

Редакција

- Патријарх српски Господин Иринеј
- Епископ нишки Господин др Јован
- Академик др Цветан Грозданов
- Академик др Ренате Пилингер
- др Миша Ракоција
- др Грем Џонс
- др Гиордана Тровабене
- мр Јоанис Сисиу
- др Георги Геров
- др Бранко Вујовић
- др Александар Кадијевић
- др Елизабета Димитрова
- др Миодраг Марковић
- др Драган Војводић
- др Радивоје Радић
- др Каролин С. Снајвли
- др Франц Цурк
- др Јанис Д. Варалис
- др Атанасиос Семоглу
- др Винћенцо Ајело
- др Ирена Љубомировић
- Марица Масимовић (секретар)

САДРЖАЈ

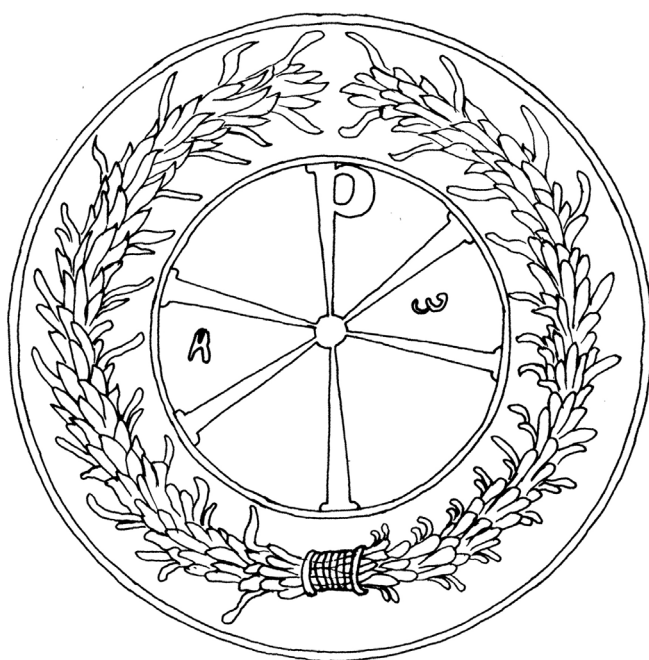
<i>Renate Pillinger</i>	EARLY CHRISTIAN GRAVE PAINTINGS IN NIŠ BETWEEN EAST AND WEST	
<i>Renate Пилингер</i>	РАНОХРИШЋАНСКО ГРОБНО СЛИКАРСТВО У НИШУ ИЗМЕЂУ ИСТОКА И ЗАПАДА	25 – 36
<i>Миша Ракоција</i>	АРХИТЕКТУРА ЗИДАНИХ ГРОБНИЦА СТАРОХРИШЋАНСКОГ НИША	
<i>Miša Rakocija</i>	ARCHITECTURE OF BUILT TOMBS IN ANCIENT CHRISTIAN NIŠ	37 – 64
<i>Ivana Popović</i>	MOTIF OF „RAILING OF PARADISE“ ON FRESCOES FROM TOMBS IN JAGODIN MALA (NAISSUS) AND ČALMA (SIRMIUM)	
<i>Ивана Поповић</i>	МОТИВ „ОГРАДЕ РАЈА“ НА ФРЕСКАМА ИЗ ГРОБНИЦА У ЈАГОДИН МАЉИ (NAISSUS) И ЧАЉМИ (SIRMIUM)	65 – 84
<i>Драгана Рогоћ, Јелена Анђелковић</i>	ВЕГЕТАБИЛНИ МОТИВИ У КАСНОАНТИЧКОМ И РАНОХРИШЋАНСКОМ ФУНЕРАРНОМ СЛИКАРСТВУ НА ТЕРИТОРИЈИ СРБИЈЕ	
<i>Dragana Rogić, Jelena Anđelković</i>	VEGETATIVE MOTIVES IN LATE ANTIQUE AND EARLY CHRISTIAN FUNERARY PAINTING IN THE TERRITORY OF SERBIA	85 – 104
<i>Ruth E. Kolarik</i>	SEASONAL ANIMALS IN THE NARTHEX MOSAIC OF THE LARGE BASILICA, HERACLEA LYNCESTIS	
<i>Рут Е. Коларик</i>	СЕЗОНСКЕ ЖИВОТИЊЕ НА МОЗАИКУ У ПРИПРАТИ ВЕЛИКЕ БАЗИЛИКЕ, ХЕРАКЛЕЈА ЛИНКЕСТИС	105 – 118
<i>Σοφία Ακριβοπούλου, Ιωάννα Αρβαντιτίδου</i>	ENA NEO ΕΙΚΟΝΙΣΤΙΚΟ ΨΗΦΙΔΩΤΟ ΔΑΠΕΔΟ ΑΠΟ ΤΗ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ - A NEW FIGURAL MOSAIC FLOOR FROM THESSALONIKI	
<i>Софија Акривополу, Јоана Арвантићу</i>	НОВИ ФИГУРАЛНИ ПОДНИ МОЗАИК ИЗ СОЛУНА	119 – 134
<i>Svetlana Zaigraykina</i>	THE EARLY CHRISTIAN MARTYR CHAPEL OF SAN VITTORE IN CIEL D'ORO IN MILAN AND ITS V TH CENTURY MOSAIC DECORATION	
<i>Светлана Заиграјкина</i>	РАНОХРИШЋАНСКА КАПЕЛА МУЧЕНИКА САН ВИТОРЕ У ЦЕЛ ДИ ОРО У МИЛАНУ И ЊЕН ДЕКОРАТИВНИ МОЗАИК ИЗ V ВЕКА	135 – 148
<i>Sofia Akrivopoulou, Paraskevi Leventeli</i>	EARLY BYZANTINE THESSALONIKI: HIGHLIGHTS - <i>The Early Byzantine layers of an excavation next to the Hagia Theodora Monastery</i>	
<i>Софија Акривополу, Параскеви Левентели</i>	РАНОВИЗАНТИЈСКИ СОЛУН: ВАЖНИ ДЕЈЛОВИ - <i>Рановизантијски слојеви једног ископавања близу манастира Св. Теодоре</i>	149 – 164
<i>Zdravko Dimitrov</i>	TWO FIGURAL CAPITALS FROM THE LATE ANTIQUITY IN NATIONAL ARCHAEOLOGICAL MUSEUM – SOFIA	
<i>Здравко Димитров</i>	ДВА ФИГУРАЛНА КАПИТЕЛА КАСНОАТИЧКЕ ЕПОХЕ У НАЦИОНАЛНОМ АРХЕЛОШКОМ МУЗЕЈУ У СОФИЈИ	165 – 184

<i>Carolyn S. Snively</i>	THE EPISCOPAL BASILICA, THE VIA SACRA, AND THE SEMICIRCULAR COURT AT STOBI, R. MACEDONIA	
<i>Каролин С. Снајвли</i>	ЕПИСКОПСКА БАЗИЛИКА, ВИА САКРА И ПОЛУКРУЖНИ ТРГ У СТОБИЈУ, Р. МАКЕДОНИЈА	185 – 200
<i>Lida Fabian Miraj</i>	SOME NEW DATA ON THE CONSTRUCTION DATE OF DYRRACHIUM'S BYZANTINE WALLS	
<i>Лида Фабијан Мирај</i>	НЕКИ НОВИ ПОДАЦИ О ДАТУМУ ИЗГРАДЊЕ ВИЗАНТИЈСКИХ БЕДЕМА ДИРАХИЈУМА	201 – 218
<i>Goran Nikšić</i>	DIOKLECIANOVA PALAČA - REINTERPRET- ACIJA IZVORNE NAMJENE I ARHITEKTURE	
<i>Goran Nikšić</i>	DIOCLETIAN'S PALACE – REINTERPRETA- TION OF ORIGINAL PURPOSE AND ARCHI- TECTURE	219 – 236
<i>Невена Дебљовић Ристић</i>	ОДНОС ТЕОЛОШКЕ МИСЛИ И АРХИТЕКТОНСКЕ ПРАКСЕ У ПРОЦЕСУ НАСТАЈАЊА САКРАЛНОГ ГРАДИТЕЉСТВА ТОКОМ РАНОВИЗАНТИЈСКОГ ПЕРИОДА	
<i>Nevena Debljović Ristić</i>	RELATION BETWEEN THEOLOGICAL THOUGHT AND ARCHITECTONIC PRACTICE IN THE PROCESS OF SACRAL CONSTRUCTION APPEARANCE DURING THE EARLY-BYZANTINE PERIOD	237 – 252
<i>Олга Шпехар</i>	НАСТАНАК ХРИШЋАНСКЕ САКРАЛНЕ ТОПОГРАФИЈЕ КАСНОАНТИЧКИХ ГРАДОВА НА ТЛУ ДАНАШЊЕ СРБИЈЕ - прелиминарна разматрања	
<i>Olga Špehar</i>	THE MAKING OF CHRISTIAN SACRED TOPOGRAPHY OF THE LATE ANTIQUE CITIES ON THE TERRITORY OF MODERN SERBIA	253 – 266
<i>Аријадна Воронова</i>	АРХИТЕКТУРА СЕДИШТА ВИЗАНТИЈСКИХ ПРОВИНЦИЈА У ДАЛМАЦИЈИ: АНТИЧКИ КОНТИНУИТЕТ И УТИЦАЈ МЕТРОПОЛЕ	
<i>Ariadna Voronova</i>	ARCHITECTURE OF THE BYZANTINE PROV- INCES CENTERS IN DALMATIA: ANTIQUE CONTINUITY AND INFLUENCE OF THE METROPOLIS	267 – 290
<i>Pascal Androudīs</i>	THREE EARLY SHALLOW-BUTRESSED TOW- ERS OF THE MONASTERY OF CHILANDAR, ON MOUNT ATHOS	
<i>Паскал Андруудис</i>	ТРИ РАНЕ КУЛЕ СА ПЛИТКИМ ПОТПОРНИМ ЛУКОМ МАНАСТИРА ХИЛАНДАР НА СВЕТОЈ ГОРИ	291 – 304
<i>Rosa D'Amico</i>	ВАТИКАНСКА ИКОНА ЈЕЛЕНЕ АНЖУЈСКЕ И ЛЕГЕНДАРНА „ИКОНА ЦАРА КОНСТАНТИНА“: ИКОНОГРАФСКИ И ПОЛИТИЧКИ АСПЕКТИ СРПСКЕ СВЕТИЊЕ У РИМУ	
<i>Rosa D'Amico</i>	VATICAN ICON OF HELEN OF ANJOU AND LEGENDARY “ICON OF THE EMPEROR CONSTANTINE“: ICONOGRAPHIC AND POLITICAL ASPECTS OF SERBIAN HOLY SHRINE IN ROME	305 – 322

<i>Драган Војводић</i>	ПОРТРЕТИ ПРВИХ КИТОРА У ПРИЗЕМЉУ ЖИЧКЕ КУЛЕ	
<i>Dragan Vojvodić</i>	Порекло иконографије* PORTRAITS OF THE FIRST FOUNDERS AT THE GROUND FLOOR OF ŽICA TOWER	323 – 340
<i>Elizabeta Dimitrova</i>	PRETTY COLOURS: Chromatic Analysis of the Palette Of Some Renowned 14 th Century Fresco Painters	
<i>Елизабета Димитрова</i>	ПРИВЛАЧНЕ БОЈЕ: Хроматска анализа палете неких од најпознатијих фреско мајстора XIV века	341 – 352
<i>Ιωάννης Σίσσιου</i>	ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΤΟΝ ΕΞΩΝΑΡΘΗΚΑ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΟΜΟΡΦΟΚΚΛΗΣΙΑΣ	
<i>Иоанис Сисиу</i>	ПРОГРАМ СПОЉНЕ ПРИПРАТЕ СВ. ЂОРЂА У ОΜΟΡΦΟΚΛΙΣΙЈИ – ΚΑΣΤΟΡΙЈΑ	353 – 376
<i>Татјана Стародубцев</i>	СВЕТИ МУЧЕНИК ГОВДЕЛАЈ И РАЗЛОЗИ ЊЕГОВЕ ПОЈАВЕ У ΜΟΝУΜΕΝΤΑΛΝΟΜ ЖИВОΠΙΣУ У СРЕДЊОВЕКОВНОЈ СРБИЈИ	
<i>Tatjana Starodubcev</i>	HOLY MARTYR GOBDELAS AND THE REASONS OF HIS APPEARANCE IN THE MONUMENTAL PAINTING IN MEDIEVAL SERBIA	377 – 392
<i>Бојана Стевановић</i>	ЦИКЛУС ПАТРОНА У ЦРКВИ СВЕТОГ ЂОРЂА У РЕЧАНИМА	
<i>Bojana Stevanović</i>	CYCLE OF PATRONS IN CHURCH OF SAINT GEORGE IN REČANI	393 – 404
<i>Branislav Cvetković</i>	ICONOGRAPHY OF FEMALE REGENCY: AN ISSUE OF METHODOLOGY	
<i>Бранислав Цветковић</i>	ИКОНОГРАФИЈА ЖЕНА РЕГЕНАТА: ΜΕΤΟΔΟΛΟΨΙΚΟ ΠΙΤΑЃΕ	405 – 414
<i>Бранка Вранешевић</i>	МУЗА – БОЖАНСКА ПРЕМУДРОСТ: ЈЕДАН АΝΤΙΧΚΙ ΜΟΤΙΒ И ЊΕΓΟΒΑ ΤΡΑΝΣΦΟΡΜΑΤΙЈΑ У ΧΡΙΣΤΙΑΝΣΚΟΜ ΚΟΝΤΕΚΣΤУ	
<i>Branka Vranešević</i>	MUSE - DIVINE WISDOM: ONE ANTIQUE MOTIF AND ITS TRANSFORMATION IN A CHRISTIAN CONTEXT	415 – 428
<i>Павел Георгиев</i>	ВЪЗДИΓАНЕ НА КРЪСТА (INSTITUTIO CRUCIS) В ΚΟΝΣΤΑΝΤΙΝΟΠΟΛ ΣΠΟΡΕД БРОΝΖΟΒИ ΠΛΟΧΚИ ΟΤ ΒЪЛΓΑРИЈΑ	
<i>Павел Георгиев</i>	УЗДИЗАЊЕ КРСТА (INSTITUTIO CRUCIS) У ΚΟΝСТАΤΙΝΟΠΟЉУ ΠΡΕΜΑ ΒΡΟΝΖΑΝΙΜ ΠΛΟΧΙЦΑΜΑ ΙΖ ΒУΓΑΡΣΚΕ	429 – 444
<i>Милена Милошевић Мицић, Елена Васић Петровић</i>	ΤΙΠΣΚИ ЦРΚВЕНИ ΟΒЈΕΚΤИ ΝΑΤΙΟΝΑΛΝΟГ СΤΙΛΙΑ У ЈУГОΙΣΤΟΧΝΟЈ СРБИЈИ	
<i>Milena Milošević Micić, Elena Vasić Petrović</i>	- од пројекта до реализације ΤΥΡΙCΑΛ СHURCH BUILDINGS OF ΝΑΤΙΟΝΑΛ STYLE IN SOUTHEAST SERBIA - from Project to Implementation	445 – 456
<i>Ирена Љубомировић</i>	САΡΑДЊА ΝΙΚΟΛΕ ВУΛΙЃА СΑ ΝΑΡΟДΝΙΜ ΜУΖΕЈΕΜ У ΝΙШУ	
<i>Irena Ljubomirović</i>	COOPERATION OF NIKOLA VULIĆ WITH NATIONAL ΜUSEUM IN NIŠ	457 – 466

<i>Roman N. Krivko</i>	A POETIC WITNESS TO EARLY VENERATION OF ST. HELENA AND ST. CONSTANTINE THE GREAT AMONG THE SLAVS	
<i>Роман Н. Кривко</i>	ПОЕТСКО СВЕДОЧЕЊЕ РАНОГ ПОШТОВАЊА СВ. ЈЕЛЕНЕ И СВ. КОНСТАНТИНА МЕЂУ СЛОВЕНИМА	467 – 472
<i>Nelu Zugravu</i>	LA DIARCHIA DEI FRATELLI NELLA TARDA ANTICHITÀ: MODELLI MITICI E STORICI. I FIGLI DI COSTANTINO	
<i>Нелу Зуграву</i>	БРАТСКА ДИАРХИЈА ТОКОМ КАСНЕ АНТИКЕ: ХЕРОЈСКИ И ИСТОРИЈСКИ УЗОРИ. КОНСТАНТИНОВИ СИНОВИ	473 – 480
<i>Graham Jones</i>	CONSTANTINE AND HIS MOTHER BUILD A CITY: HELEN OF EDESSA AND MARTYROPOLIS	
<i>Грејем Џонс</i>	КОНСТАНТИН И ЊЕГОВА МАЈКА ГРАДЕ ГРАД: ЈЕЛЕНА ИЗ ОДЕСЕ И МАРТИРОПОЛИС	481 – 508
<i>Radovan Bigović</i>	МИЛАНСКИ ЕДИКТ И ТЕОРИЈА О ДВЕ ВЛАСТИ	
<i>Radovan Bigović</i>	EDICT OF MILAN AND THEORY ON TWO AUTHORITIES	509 – 512
<i>ђакон Ивица Чаировић</i>	БОГОСЛОВСКО - ИСТОРИЈСКЕ ИМПЛИКАЦИЈЕ САБОРА У АРЛУ (314)	
<i>Deacon Ivica Chairović</i>	THEOLOGICAL-HISTORICAL IMPLICATIONS OF THE COUNCIL IN ARLES (314)	513 – 522
<i>Дубравка Прерадовић</i>	КУЛТОВИ СВЕТИТЕЉА У ВИЗАНТИЈСКИМ ГРАДОВИМА НА ИСТОЧНОЈ ОБАЛИ ЈАДРАНА (VI-IX ВЕК)	
<i>Dubravka Preradović</i>	CULTS OF SAINTS IN BYZANTINE CITIES ON THE EASTERN ADRIATIC COAST (VI-IX CENTURY)	523 – 536
<i>Владимир Алексић</i>	ПОВЛАСТИЦЕ ГРАДА НИША НА КРАЈУ XII ВЕКА	
<i>Vladimir Aleksić</i>	IMMUNITIES OF CITY OF NIŠ IN THE LATE TWELFTH CENTURY	537 – 546
<i>Марија Копривица</i>	СТРУКТУРА СТАНОВНИШТВА НИШКЕ ОБЛАСТИ У XV И XVI ВЕКУ	
<i>Marija Koprivica</i>	THE STRUCTURE OF POPULATION IN NIŠ AREA IN THE 15 TH AND 16 TH CENTURY	547 – 560

Ниш, Гробница са сидром, Константинов монограм, цртеж арх. М. Диманић
Niš, Crypt with an anchor, Constantine's monogram, drawing arch. M. Dimanić

**С благословом
Његове Светости
Патријарха српског Господина Иринеја**

**With the blessing of
His Holiness Patriarch Irinej
of Serbia**